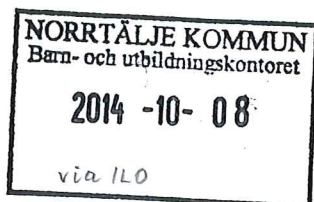
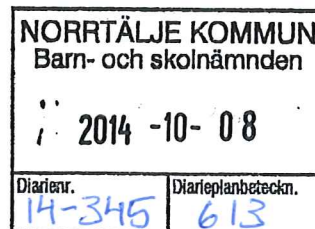

Håkan Sandh
Åsögatan 175
116 32 Stockholm
hakan@sandh.nu
Tel 0708 317498

24608

Norrtälje kommun

Kulturskolan - organisatorisk
tillhörighet, finansiering och
tillgänglighet

AMN
ABS f.k

Inledning

Utredningsuppdraget som jag fått omfattar i grova drag tre områden:

- 1/ Nämndtillhörighet
- 2/ Finansieringsmodell
- 3/ Ökad tillgänglighet och breddning

Jag har under utredningen haft en styrgrupp bestående av Åse Modin, förvaltningschef för Barn- och utbildningskontoret, Ingrid Letsjö, Barn- och utbildningskontoret och Cecilia Möller, förvaltningschef för Kultur- och fritidskontoret.

Under arbetet har jag haft dialog med berörda verksamheter och även några kommuner, bl.a. Österåker och Täby, som känts relevanta. Eftersom min bakgrund omfattar 25 års arbete inom kulturskoleområdet bygger flera slutsatser också på tidigare erfarenheter.

Jag använder i fortsättningen begreppet kulturskola som likställt med musik- eller kulturskola.

Vilken nämnd bör kulturskolan tillhöra?

Först lite om musikskolornas bakgrund. Det som präglade starten, och kulturskolornas verksamheten än idag, är framförallt att den ser olika ut från kommun till kommun. När musikskolorna startades på 1940-1950-talen fanns ofta en grund att börja med. Det var dels amatörorkestrar som hade viss undervisning och dels läroverkens och folkskolornas instrumentalundervisning. Den senare var oftast inte så omfattande, men den var ett viktigt skäl till att musikskolornas uppdrag tidigt knöts nära skolans verksamhet.

Idag är kopplingen mellan kulturskolorna och skolorna mindre tydlig. Framförallt varierar den stort mellan olika kommuner. I någon kommun, som Luleå, finns ett tydligt skriftligt 3-årigt uppdrag från kommunledningen avseende kulturskolans arbete gentemot skolan. I andra kommuner, som Stockholm, har den politiska ledningen tydligt deklarerat att kulturskolans uppdrag är att erbjuda eleverna en meningsfull fritid – inte att stödja skolans undervisning. Generellt är det ändå så att i stort sett alla kulturskolor har samverkan med skolan – men storlek och innehåll varierar. Vilken nämnd de tillhör verkar inte påverka detta i någon större utsträckning.

När många musikskolor skapades för 60 år sedan var som sagt kopplingen till skolstyrelse eller motsvarande stark. Idag är fortfarande något över hälften av kulturskolorna organisatoriskt placerade under en utbildningsnämnd, men trenden är att fler och fler sorterar under kulturnämnd eller kultur- och fritidsnämnd.

Utbildningsnämnd	119
Kulturnämnd (eller kultur- och fritidsnämnd)	98
Utbildnings- och kulturnämnd	37
Övrigt	29

Tabell 1 Fördelning av musik- och kulturskolor utifrån nämndtillhörighet 2013

Under ”Övrigt” finns bland annat Bollnäs kommun där kulturskolan placerats strategiskt under kommunstyrelsen.

Min erfarenhet efter samtal med många kulturskolechefer är att flera av de skolor som tillhör en utbildningsnämnd anser att detta är ett viktigt skäl till att de har ett starkt stöd. Å andra sidan uppger många av de chefer för kulturskolorna som på senare tid bytt nämndtillhörighet från skola till kultur, istället att de fått ett mycket starkare politiskt stöd inom kultur- och fritidsnämnderna. Där blir de en viktig spelare istället för en mycket perifer verksamhet inom skolstyrelsen. Min slutsats blir därför att nämndtillhörigheten i sig inte är en viktig fråga.

Kulturskolan i Rimbo förespråkar att deras verksamhet upphandlas av barn- och skolnämnden. Den goda kontakten med de lokala skolorna och ökad status är de argument som framförs. Eftersom kulturskolan i Rimbo inte tillhör någon förvaltning utan är en privat utförare har jag svårt att se att nämndtillhörigheten i upphandlingstillfället skall spela någon roll. De lokala kontakterna med skolor och föreningsliv bör inte påverkas av vilken nämnd som står för upphandlingen.

Roslagens kulturskola har inte framfört några tydliga argument i frågan om vilken nämnd som är att föredra ur deras synvinkel. Snarare påpekar de att de för- och nackdelar som finns i en nämnd kan vara motsatta i den andra nämnden. En viss rädsla att förlora lön och status genom att inte tillhöra utbildningsområdet finns hos personalen. Min uppfattning är att detta behöver beaktas inför en förändrad nämndstillhörighet. Med den typ av löneförhandlingar som idag finns inom en kommun skall en förändrad nämndtillhörighet dock inte betyda något negativt för den anställda personalen.

För flera inom ”kulturskolevärlden” är frågan om att vara en ”skola” en viktig fråga. Att vara en ”fritidsverksamhet” är något negativt. Som jag ser det är detta förstäligt ur ett perspektiv där skola har status och fritid inte har det. Reflekterar man lite djupare över dessa begrepp så hänger väldigt mycket av ungdomars status ihop med fritiden. För lite med skolan anser många. Kulturskolorna kommer alltid att vara en utbildningsverksamhet på elevernas fritid, dvs. både och. Jag menar därför att polariseringen mellan fritid och skola inom kulturskolevärlden både är felaktig och helt meningslös. Kulturskolan är och förblir både och.

Roslagens kulturskola framför också att en positiv del av ett nämndbyte är möjligheten till ökat samarbete med konsthall, bibliotek m.fl.

Jag anser att det viktigaste för kulturskolorna i Norrtälje är att få en förvaltningsledning och en nämnd som har tid och engagemang att ta ansvar för verksamheten och styra den mot uppsatta mål. Det finns all anledning att förmoda att båda nämnderna i Norrtälje kan uppfylla dessa krav men att kultur- och fritidsnämnden ändå har större möjlighet att sätta fokus på kulturskolan och därmed är att föredra.

Kommunens kultur- och fritidspolitiska program för 2012- 2014 har redan en målsättning att utveckla kulturskolans verksamhet:

Vi ska...

- skapa dialog och närmare samverkan med Barn- och skolnämnden om kultur av och för barn och unga i skola och förskola,*
- i samarbete/samråd med Barn- och skolnämnden utveckla kulturskolans*

verksamhet till att – förutom musik – även omfatta andra konstnärliga uttryck som drama, dans och bild,

ur Norrtälje kommuns Kultur- och fritidspolitiska program 2012- 201

Några saker som skulle kunna påverkas av ett byte av nämnd:

1. Förskola/grundskola/gymnasieskolans möjlighet att köpa lärartjänster av kulturskolan

Inom framförallt grundskolans årskurs 1-7 saknas ämnesutbildade lärare i musik och bild. Majoriteten av de som undervisar saknar ämneskompetens. Detta gäller hela landet och jag ser ingen anledning att tro att det inte gäller även i Norrtälje. Katastrofalt få söker nu lärarutbildning i dessa ämnen för åk 1-9. Den lärarutbildning i musik som får tillräckligt med sökande är den som är inriktad mot gymnasieskolan. Förslag finns att denna skall kunna ge behörighet för undervisning även i årskurs 1-9. Oavsett det kommer lärarbristen i musik och bild vara mycket stor det närmaste årtiondet. Kulturskolans lärare i musik har hög kompetens. Däremot inte alltid kompetens som bedöms rätt för att få legitimation. En stor gråzon finns. Många kompetenta kan inte få legitimation samtidigt som exempelvis fritidspedagoger utan några som helst förkunskaper i extremfall kan få legitimation efter 15 poängs studier, dvs ungefär sju veckors kurs. Med den utbildningen har de inga möjligheter att själva nå de mål som eleverna skall nå i årskurs sex.

Grundskolan, och även andra skolformer, har mycket att vinna på att köpa lärartimmar i musik av kulturskolan – och om kulturskolan utvecklas – även i bild. Vissa nackdelar med detta finns, exempelvis vid planerande av undervisning i lärarlag. För kulturskolan är det en viss fördel att tjänster kan kombineras men det är också en stor nackdel att ta arbetsgivaransvar för lärare inom en annan verksamhet.

I flera kommuner har kulturskolorna anställt personal för att serva skolorna med klasslärare i främst musik. När sedan grundskolan får ett sparbeting är ofta den av kulturskolan anställda läraren den som snabbast kan sparas in. Övriga har uppsägningstid. En annan lärare kan mer eller mindre motvilligt få ta över musikundervisningen. Förlusten för kommunen är framförallt att eleverna får sämre undervisning. Skolan slipper uppsägningskostnaden men kommunen får betala den fast på ett annat kostnadsställe. Den ekonomiska vinsten för kommunen är noll. Ett sådant förhållningssätt mellan verksamheter eller nämnder är inte acceptabelt i en kommun.

Jag anser att fördelarna för kommunen som helhet ändå överväger nackdelarna men att det då också är mycket viktigt att det skapas tydliga spelregler för denna verksamhet. Särskilt när det är två olika nämnder som delar ansvar. Se mer nedan om upprättande av ett avtal mellan barn- och skolnämnd/utbildningsnämnd och kultur- och fritidsnämnden.

2. Skapande skola

Bidraget från Statens Kulturråd till skapande skola administreras idag i Norrtälje i stor utsträckning av kulturskolan. Det skall sökas av skolans huvudman, dvs de enskilda friskolorna och, i kommunens fall, kommunstyrelsen eller den nämnd som kommunen inrättat för att sköta skolan. Min slutsats är därför att kommunens kultur-

och fritidsnämnd inte ensamt kan söka detta bidrag. Däremot är det inget problem att verksamheten hanteras i samverkan mellan nämnder, att kultur- och fritidsnämndens tjänstemän hanterar ansökan praktiskt, och att en ansökan slutligen undertecknas av förvaltningschef/ordförande inom Barn- och skolnämnd/ Utbildningsnämnd alternativt någon kopplad till kommunstyrelsen. Detta gör möjligen handläggningen av ansökan något lite mer komplicerad men med en tydlig delegation skall inte detta försämra kommunens arbete med ansökan. Att en samverkan mellan nämnderna finns bör också tillföra kvalitet till ansökan.

3. Lokaler

Kulturskolorna i Norrtälje utnyttjar idag kommunala lokaler inom grundskolorna. Dessa är nödvändiga om en decentraliserad musikundervisning skall kunna bedrivas på elevernas fritid. Inom barn- och utbildningsförvaltningen finns idag ingen förteckning över vilka lokaler som kulturskolan kostnadsfritt kan använda. Inom avtalet med Kulturskolan i Rimbo skall denna verksamhet använda de av kommunen erbjudna lokalerna. Vilka och hur många detta är, finns enligt uppgift från Kulturskolan i Rimbo, i separat avtal.

I båda fallen bör en förteckning över vilka lokaler som står till förfogande, samt på vilka villkor dessa kan användas, göras. Hyra (även om det är gratis) uppsägningstid, ansvar för städning mm är sådant som måste ingå i ett avtal.

4. Inventarier/förbrukningsinventarier

Kommunen äger via kulturskolan framförallt musikinstrument och noter. Den del av detta som används av Kulturskolan i Rimbo finns ej förtecknad och är heller vare sig uthyrd till eller köpt av den privata utföraren. Vid en förändring av nämndtillhörighet rekommenderar jag att en enkel form av inventering av samtliga instrument och större ”grupper” av notmateriel görs för såväl den privata utföraren som den kommunala verksamheten.

Förslag:

Mitt förslag blir med hänsyn till samtliga punkter ovan att kulturskolorna i Norrtälje från 2015 med fördel kan sortera under kultur- och fritidsnämnden.

Upphandling av kulturskoleverksamhet

Få kommuner har någon form av upphandlad kulturskoleverksamhet. De flesta som har det finns i Stockholms län. Det är 6-7 kommuner totalt i landet. Flera modeller för upphandling finns också bland dessa få exempel. Erfarenheterna av denna hantering är därför små om man exempelvis jämför med erfarenhet av friskolor.

Bra upphandling, inom alla områden, kräver, enligt mitt sätt att se det, att två villkor är uppfyllda:

1. Det måste finnas flera anbudsgivare som kan konkurrera med pris och/eller kvalitet
2. Det finns kompetens inom kommunen – alternativt inköpt kompetens – som kan svara för bra underlag för upphandling och underlag för en bra utvärdering av verksamheten.

Möjligen lite tillspetsat skulle jag vilja påstå att dessa två villkor inte är uppfyllda i någon kommun som har upphandlad kulturskoleverksamhet idag. Flera gånger sker upphandlingar där en enda utförare lämnar anbud i konkurrens med kommunens eget anbud. Några kommuner, som Nacka och Staffanstorps, har istället för upphandling valt att auktorisera flera utförare som inte konkurrerar med pris utan enbart med utbud och kvalitet. Detta är enklare att åstadkomma. Det som jag ändå tycker saknas i dessa kommuner är en rimlig utvärdering av verksamheten. Eftersom ingen utvärdering sker på riksnivå i form av jämförelser mellan olika kulturskolor är underlaget för att göra en sådan jämförelse inom en kommun bristfälligt. Att utvärdera enbart genom kundernas val och attityder anser jag ger en mycket begränsad utvärdering. Mer om detta nedan.

Regeringen har nyligen lagt en proposition med förslag till ändringar i kommunallagen (1991:900) för att förbättra uppföljning och kontroll av privata utförare.

”Bedömningen görs vidare att kommuner och landsting är huvudmän för kommunala angelägenheter som överlämnats till privata utförare. En uttrycklig skyldighet införs för kommuner och landsting att kontrollera och följa upp verksamhet som bedrivs av privata utförare. Fullmäktige ska vidare för varje mandatperiod anta ett program med övergripande mål och riktlinjer för kommunala angelägenheter som utförs av privata utförare.”

Om detta förslag antas kommer kraven på att följa upp en privat utförares verksamhet att öka. (Enligt förslaget i propositionen den 1 januari 2015)

En kommunal verksamhet styrs med mål men kan också styras direkt via beslut i nämnd till förvaltningsledning och verksamhetschef. Denna möjlighet finns inte i en upphandlad verksamhet. Där måste istället den upphandlade verksamheten vara beskriven på ett sådant sätt att det enkelt går att följa upp om kommunen fått den verksamhet som köpts och vilken kvalitet den haft. Komplexiteten i ett sådant förfarande anser jag ofta underskattas. Mer om detta nedan.

Avtal mellan nämnderna

Många verksamheter inom kulturskolorna påverkar skolans arbete oavsett nämndtillhörigheten. Jag anser därför att, egentligen oavsett nämndtillhörighet, bör ett avtal mellan verksamheterna/nämnderna upprättas.

Några viktiga punkter i ett sådant avtal är:

- Lokaler. Se ovan. En tydlig förteckning vilka lokaler som kulturskolorna kan utnyttja och villkoren för detta. Särskilt uppsägningstid är viktig att få avtalad.

- Köp av tjänster. Se ovan. Där regleras även hur arbetsgivaransvaret fördelas, ex vad gäller fortbildning, deltagande i konferenser, vem som ansvarar för ev vikarier och inte minst intern uppsägningstid.

Kultur- och fritidsnämnden har ansvar för folkbiblioteken, skolan för skolbiblioteken. Ansvarsfördelningen är tydlig, men mellan dessa är det sällan, och bör heller inte vara, vattentäta skott. Kultur- och fritidsnämnden kan med fördel stödja skolans arbete med skolbibliotek. Detta arbete kan därför ingå i samma eventuella avtal mellan nämnderna som reglerar samverkan kring kulturskolorna.

Olika modeller för finansiering av kommunal kulturskoleverksamhet

Musik- och kulturskolorna har utvecklats på ett unikt sätt i varje kommun. Utan statlig reglering eller styrning. Under 1960- 1980- talen fanns dock en central rådgivning från dåvarande Kommunförbundets sida. Deras råd då skall inte underskattas som riktlinjare inom musik- och kulturskolorna än idag. Dock saknas fortfarande nationella definitioner av exempelvis en "elev". För att hårdra det; det finns exempel på kommuner som i nationella statistiken har definierat en elev som en deltagare i en kurs en termin. (1000 elever en termin+ 1000 nästa ger 2000 elever under ett år) Övriga kommuner redovisade en deltagare under ett helt läsår. (Två terminer med 1000 elever ger 1000 elever under ett år) Skillnaden blir 100 %. En annan kommun redovisade verksamhet där elever inom grundskolans ram mötte kulturskolans pedagoger vid tre tillfällen som "elever". Att nationella jämförelser för exempelvis kostnad per elev då blir helt missvisande är ju uppenbart.

Ett annat väldigt stort problem med de modeller som exempelvis används i flera upphandlade verksamheter är att den del som definieras i ett avtal bara är en liten del av den totala verksamheten i en "traditionell" kulturskola.

Begreppet kultursko.

Fig 1 Kulturskolans olika verksamheter

Man kan beskriva verksamheten som i fig 1. Det är en kursverksamhet, men där finns också små och stora produktioner, musikaler, konserter mm. Det finns också resor och läger, några elever får talangutveckling, får möta professionella artister/musiker i exempelvis i ett Master Class- upplägg. Elever med funktionsnedsättning får särskilt stöd. Den värdegrund som finns för skolan skall också finnas för kulturskolan. Det betyder att även kulturskolan har ett tydligt uppdrag att arbeta med jämställdhetsfrågor. Exemplet är många och figuren ovan tar bara upp några av dessa delar.

Risken med att ha alltför enkla beskrivningar, eller avtal med privata aktörer, är att beskrivningen av kulturskolan istället kan se ut så här:

”Upphandlad kultursk

Fig 2 Kulturskola bestående av enbart kursverksamhet.

Bara en av verksamhetens delar regleras. Risken, vare sig det är en upphandlad verksamhet eller ej, är att det som efterfrågas, utvärderas är också det som värderas.

Kursverksamheten, antalet elever som får ett visst antal lektioner ersätter den mer komplexa bilden av kulturskolan. I en förelängning blir det bara kursverksamheten kvar inte bara i beskrivningen av verksamheten utan även i realiteten.

I Norrtäljes fall finns en definition av begreppet elev. Eller snarare två. En elev är en deltagare i en musikaktivitet minst 20 minuter per vecka under 26 veckor. Alternativt att du går i årskurs 2, eller är yngre än så, och får 40 minuters undervisning i 26 veckor. Då räknas du som en halv elev. Så långt är allt klart. Denna verksamhet utgör enligt avtal 26 av årets veckor. Vilken verksamhet som erbjuds de 11 veckor som skiljer de stipulerade 26 från ett läsår som innehåller 37 är mer oklart.

OBS Ingen skugga skall fall på någon verksamhet i Norrtälje att man inte gör ett fullgott arbete. Däremot är det uppenbart att avtalet *inte* reglerar vad som är ett fullgott arbete!

Enkel matematik ger som resultat av 26/37 regleras, dvs 70 %. Om man går över till att anställa personal enligt ”studieförbundsavtal” eller räknar på vanliga semestertjänster regleras 26 av 46 veckor dvs 56 %. Eller om man så vill, nästan hälften av kulturskolornas verksamhet är något annat än ren kursverksamhet. Min slutsats är att skall ett avtal skrivas om kulturskoleverksamhet i en kommun måste underlaget för ett sådant omfatta mer än denna dryga hälft. Ingen kommun i landet har enligt mig ett sådant tydligt avtal framtaget. Mer om detta nedan.

Upphandling av kulturskoleverksamheten i Norrtälje kommun

Utöver det som generellt gäller upphandling av kulturskoleverksamhet, finns några specifika förhållanden i Norrtälje kommun som bör beaktas.

- Mycket av upplägget av den till den kommunala verksamheten konkurrerande kulturskolan i Rimbo har karaktär av avknoppning av ett tidigare distrikt inom kommunala musikskolan i Norrtälje. Konkurrensituationen mellan verksamheterna finns i någon liten utsträckning, men i första hand är de båda kulturskolorna kompletterande genom att de verkar inom olika geografiska delar av kommunen. Skall kommunen ha nytta av att två verksamheter konkurrerar med varandra bör båda ha samma geografiska område alternativt att bara en av dem får uppdraget att verka i hela kommunen. Idag finns ingen fungerande konkurrenssituation mellan verksamheterna och därmed heller ingen anledning till att den ena verksamheten upphandlas på det sätt den nu sker.
- En privat utförare och en kommunal verksamhet arbetar inte under samma villkor. De bör heller inte göra det. Inte minst är förhållandena väldigt olika vad gäller medelstilleddning. Den kommunala verksamhetens resurser kan förändras när som helst under ett budgetår. Även administrativa system och kostnader för dessa ändras kontinuerligt. Kulturskolan i Rimbo har flerårigt avtal om resurser och kan självständigt välja hur man vill arbeta. Att inom en kommun ha en privat utförare och en kommunal verksamhet inom kulturskoleverksamheten är unikt för landet. Jämförelser med andra kommuner kan därför inte göras.

Fyra finansieringsmodeller

A. Anslagsfinansiering

Den traditionella finansieringsmodellen för kommunal verksamhet är anslag. Detta kopplat till tydliga – alternativt otydliga – mål. Det senare har tyvärr varit vanligt för kulturskolorna.

Fördelar: Enkel modell

Nackdelar: Kan bara användas för den kommunala verksamheten. Svårt att beskriva vad som skall uppnås. Ofta blir målformuleringar otydliga, men behöver inte bli det pga av modellen. Målen kan naturligtvis utvecklas och bli viktigare för verksamhetens utveckling.

B. Elevpeng med tak

På de flesta sätt är en elevpeng med tak detsamma som anslagsfinansiering där ett visst antal elever sätts upp som mål. Skillnaden kan vara vad som händer om målet inte uppnås.

Fördelar: Enkelt att beskriva målet. Visst kvantitativt tänkande uppnås.

Nackdelar: Ofta saknas beskrivning av vad som menas med "elev". Om det begreppet är för luddigt försvinner fördelarna med elevpeng. Elevpengen kan också beskrivas på ett ofullständigt sätt, se ovan, och därmed i sämsta fall bara omfatta kursverksamhet.

C. Elevpeng utan tak

Några kommuner, som Nacka och Österåker, har infört elevpeng utan tak, dvs den eller de verksamheter som bedriver kulturskoleverksamhet kan ta emot alla intresserade elever.

Fördelar: Ger verksamheten incitament att utvecklas kvantitativt, dvs ta in fler elever. Det finns en anledning att söka upp nya elevgrupper eftersom de kan erbjudas plats – inte bara en köplats.

Nackdelar: Samma som föregående med tillägget att det finns en risk att jaga kvantitet istället för kvalitet. Det finns det dock i någon grad med alla modeller. En annan nackdel är att kulturskolorna får en ökad stress att jaga elever som kan ersätta elever som plötsligt slutar när det inte längre finns en kö att ta av.

D. Differentierad peng för flera olika aktiviteter

Man skulle också kunna kalla den modellen för att ha många elevpengar. En för exempelvis varje konstform. I Nacka kommun började man laborera med en särskild peng för ensembler. Man skulle, i vart fall teoretiskt, kunna ha en peng för varje del beskriven i fig 1 ovan. En peng för konserter, en för talangutveckling, en för besök av proffs, en för arbeta med barn med funktionsnedsättningar, en för resor, en för jämställhetsarbete etc. Problemet är naturligtvis att det blir orimligt mycket administrativt arbete med att dokumentera allt.

Fördelar: Gör alla delar av verksamheten synliga.

Nackdelar: Väldigt byråkratiskt komplicerat att hantera alltför många slag av elevpeng.

Slutsats

Flera modeller är tänkbara som bra modeller för Norrtälje. Jag väljer därför att redovisa 4 olika alternativ i prioriteringsordning.

1. Oförändrad organisation, en upphandlad enhet i Rimbo och en kommunal kulturskola för övriga kommunen.
Kulturskolan i Rimbo har ett avtal om fortsatt verksamhet under minst fyra år. Sett ur det perspektivet är det helt enkelt för lång tid kvar av avtalet för att det skall vara meningsfullt att diskutera andra former för Kulturskolan i Rimbo.

Denna verksamhet finns idag inte under någon nämnd men kan enligt egna uppgifter trots detta ha ett bra samarbete med skolan. Uppföljning av det kommunala avtalet bör läggas på den nämnd som får ansvar för Roslagens kulturskola.

2. Upphandlad verksamhet för Rimbo och kommunal för Roslagens kulturskola – med elevpeng utan tak

Alla verksamheter mår bra av att ha tydliga mål som är möjliga att uppnå. Sätts dessa för lågt kan det lätt uppstå en viss trötthet i en organisation. Detta gäller all kommunal verksamhet och kanske också annan. Att ge en eller flera kommunala kulturskolor incitament att nå så många elever som det är möjligt att nå är en positiv utmaning. Den kan skapa stress, men fördelen med att inte bara motivera ungdomar att börja på kulturskolan utan att också göra det möjligt för dem att göra det, överväger nackdelarna. Att ha en kö till kulturskolan kan inte vara något som är positivt ur någon aspekt.

Den nuvarande elevpengen skulle i så fall behållas och kompletteras med en för dans, en för teater och en för bildkonst/film/media. Den reducerade pengarna för yngre barn bör utsträckas till även förskolebarn. Musikalgrupper kan lämpligen ha samma elevpeng som musik. Dans, teater, bildkonst kan ha en lägre. Jag anser inte att det ingår i mitt uppdrag att sätta en exakt summa.

3. Elevpeng med tak
Som alt 2 med skillnad att ett maxantal elever inom de olika konstformerna fastställs.
4. En kommunal enhet
Den mest naturliga modellen på sikt för Norrtälje är att ha en kulturskola med ansvar för hela kommunen. Denna kan dock inte förverkligas nu utan blir en fråga för kommunen att ta ställning till om några år.

Alla alternativ kräver tydliga måldokument vid sidan av, eller oavsett, avräkningen av elevpeng. Målen skall omfatta ensembleverksamhet, arbete med talangutveckling, elever med funktionsnedsättning, lovverksamhet, lägerverksamhet, arbete med värdegrundsfrågor mm.

Hur kan kulturskolorna utvärderas?

Ovan finns en beskrivning hur det finns stora brister inom utvärderingsarbetet av kulturskolorna. Detta gäller som sagt alla landets kommuner. Med olika system med elevpeng blir denna fråga än mer angelägen att lösa.

Mitt förslag är att Norrtälje kommun i nästa steg tar kontakt med SKL – Sveriges kommuner och landsting – och tillsammans med dem, och övriga kommuner i landet som arbetar med eller utan elevpeng, inrättar en arbetsgrupp som tar fram en mer fullständig modell över vad inom kulturskolans verksamhet som kan mätas och därmed prissättas.

Även SMoK – Sveriges Musik- och kulturskoleråd – bör delta i en sådan arbetsgrupp. Fördelen med ett sådant arbete är att det inte bara löser frågan om pengssystem utan även kan utgöra grund för hur kulturskolornas verksamhet över hela landet kan dokumenteras på likartat sätt. Och därmed också kunna jämföras mellan kommunerna. Detta är en fråga som engagerar en lång rad av politiskt ansvariga runt om i hela landet.

I det sammanhanget kan arbetet inom Våga Visa också vara värt att beröra. SMoK fick för ett antal år sedan en fråga från Nacka kommun om Våga Visa som koncept även kunde användas för kvalitetsutveckling av kulturskoleverksamhet. Frågans tidpunkt hängde samman med att Nacka kommun skulle auktorisera flera konkurrerande musikskolor. SMoKs svar blev att efter en anpassning av konceptet borde det fungera utmärkt även för arbete med kulturskolor. Våga Visa har sedan använts på ett framgångsrikt sätt av några kommuner för att utveckla kulturskolorna. När jag ovan påpekar att det saknas bra verktyg för att dokumentera och utvärdera kulturskolans verksamhet betyder det att jag inte anser att Våga Visa uppfyller dessa krav. Jag vet att inte alla delar min uppfattning till 100 % men jag är övertygad om att Våga Visa framförallt är ett utmärkt redskap för kvalitetsutveckling. Inte för att mäta kvalitet mellan kommuner. Våga Visa fokuserar på några viktiga punkter men den viktigaste delen bygger på bedömningar av ett fåtal lektioner. Alla viktiga delar av verksamheten kan inte besökas, och alla viktiga aspekter tas inte fram. Arbete med talangutveckling, funktionsnedsättningar, jämställdhet, konserter, resor och läger kan återigen vara exempel på detta. En grupp inom SKL skulle tillsammans med SMoK förhoppningsvis kunna arbeta fram en modell som tar ett helhetsgrepp. Som ett verktyg för kvalitetsutveckling rekommenderar jag att Norrtälje inför arbete enligt Våga Visa- konceptet.

Utveckling och breddning av kulturskolornas verksamhet

I det uppdrag jag fått finns en önskan att jag försöker beskriva hur kulturskolorna kan nå fler elever och omfatta fler konstformer. Detta är naturligtvis i hög grad beroende på vilken möjlighet till utökade kommunala medel för verksamheten som finns.

Några reflektioner kring utökning av verksamheten kan vara på sin plats:

- En kö visar vilka som just nu vill börja en verksamhet. Trots det är den ett ganska trubbigt instrument att använda för att dimensionera verksamheten. Å ena sidan visar det sig ofta att de som står i kö och gjort det några månader när de erbjuds plats inte längre är intresserade. Å andra sidan visar elevantalet i Nacka att det där fanns en efterfrågan på gitarr och pianoundervisning som låg ungefär 25 % över köns storlek. Efterfrågan ökade när fler ungdomar fick klart för sig att det fanns möjlighet att komma in. Samma sak med övriga konstformer – efterfrågan uppstår oftast först när verksamheten finns på plats. Enkäter om framtida behov missar ofta denna typ av intresse.
- Musik- och kulturskolorna i hela landet består fortfarande av 80 % musikundervisning. Hur stort intresset är för teater-, dans- och filmverksamhet mm kan vi bara gissa. Sett ur ett demokratiskt perspektiv är det rimligt att barn

och ungdomar med olika former av kulturintresse får kommunalt stöd för denna verksamhet på lika grunder. Sett ur den synvinkeln bör utökning av övriga konstformer gå före en utökning av musikverksamheten.

- Kostnaden per elev är mycket olika mellan exempelvis dans och musik. Dans är en gruppverksamhet där det ofta går att undervisa 20 elever samtidigt. Den kräver betydligt mindre resurser än musikundervisningen. Teater, bildkonst och film hamnar ofta kostnadsmässigt mellan musik och dans. Det som kan krävas i Norrtälje är främst bra lokaler för övriga konstformer. Kommunens roll är viktig för att skapa ”arenor” för ungdomars kulturutövande. Finns bra subventionerade danslokaler kan en kulturskola ofta driva en bra dansverksamhet utan extra anslag för detta. (Beror naturligtvis också på avgiftsnivån i kommunen)
- Musikskolorna verksamhet hade vid starten för 60 år sedan av tradition en startålder på 9 år. Ofta var instrumentens storlek ett faktum som man hänvisade till när frågan om tidigare start diskuterades. Detta argument kan knappast gälla idag. Trots det har många kulturskolor kvar en tradition att de flesta musikelever börjar i den åldern. Med hänsyn till dagens kunskap om hjärnans utveckling och behov av stimulans i tidig ålder borde den vanliga startåldern vara betydligt lägre.

Mitt förslag är att kulturskolorna i Norrtälje i första hand utökar sin verksamhet med dans-, bildkonst-, teater- och filmverksamhet. Dels för att det är billigare än musik. Dels för att det är där behovet bör vara störst. En dialog kan föras med Kulturskolan i Rimbo om deras avtal skall skrivas om så att det omfattar även andra konstformer än musik. Kommunen kan inte i nuläget ensidigt besluta om detta. I annat fall bör Roslagens kulturskola få ansvar för övriga konstformer över hela kommunen.

Mitt förslag är också att den undre åldersgränsen för elevpeng i musik helt tas bort. För övriga konstformer bör nya elevpengar införas som är lika stora oavsett barnens åldrar. Eftersom det då handlar om enbart gruppverksamhet är undervisningen i stort sett lika ekonomiskt betungande oavsett barnens ålder.

Sammanfattning

Mina förslag

- Kulturskolorna i Norrtälje kan med fördel från 2015 sortera under kultur- och fritidsnämnden
- Nuvarande enheter, den privata upphandlade verksamheten i Rimbo och den kommunala Roslagens kulturskola, behålls
- Roslagens kulturskola anslagsfinansieras. Detta i kombination med utvecklad målstyrning av verksamheten
- Roslagens Kulturskola, alternativt båda enheterna, bör starta dans-, teater-, bildkonst-, och filmverksamhet
- Den nedre åldergränsen för elever tas bort
- Norrtälje kommun föreslår SKL ett inrättande av arbetsgrupp som har som mål att ta fram definitioner och underlag för utvärdering och nationella jämförelser av kulturskolornas verksamhet

Håkan Sandh